

Ko e *Tāpuaki'i* 'o e Me'atokoni

Tusiata Avia

Ko e Tāpuaki‘i ‘o e Me‘atokoni

Ko e pulusi he ta'u 2021 'e he Potungāue Akó,
Puha Meili 1666, Uelingatoni 6140, Nu'u Sila.
www.education.govt.nz

Ma'u mafai ki he fakalea 'o e tohí © Pule'angá 2021
Ma'u mafai ki he tā fakatātaá © Pule'angá 2021

Ma'u kakato e totonusi.
Ka 'i ai ha faka'eke'eke pea fai ki he kautaha pulusí.

Ngāue ki he pulusí: Lift Education E Tū
Ongo 'ētitá: Don Long mo Melenaité Taumoefolau
Tokotaha fokotu'utu'u fakatātaá: Liz Tui Morris

ISBN 978 1 77690 022 0 (tohi paaki)
ISBN 978 1 77690 036 7 (tohi 'initaneti)

Lava ke toe 'ota ha 'ū tohi mei he Ministry of Education Customer Services,
'initanetí www.thechair.co.nz
'imeilí: orders@thechair.minedu.govt.nz
pe telefoni ta'e totongi 0800 660 662.

Kātaki 'o hiki 'a e fika 90022.

**fa'u 'e Tusiata Avia
fakataha mo 'Ana Maui Taufe'ulungaki
tā fakatātā 'e Leilani Isara**

Potungāue Akó

"Fai vave, Mami," ko Sepela mai ia. "Ko Kolotina eni."

Ko Kolotiná, ko e pule ia 'o Mami he ngāué, ka 'okú na kaungāme'a lelei. Ko e talu 'ena kaume'a mei he'ena kei ako kolisí. 'Oku kei tauhi pē 'e Mami 'a e ngaahi tā motu'a 'o 'ena kalasí, 'okú na tu'u fakataha mai pē he 'otu muí, he ko naua 'a e ongo tamaiki fefine lōloa taha he kalasí.

Pea ko ia 'oku ha'u ma'u pē 'a Kolotina 'o piki 'a Mami mo Sepela he pongipongí peá na tuku ai pē 'a Sepela he'ene akó, he'ena ò ko ia ki he ngāué.

"Tālofa," ko Kolotina mai ia, he heka atu 'a Mami mo Sepela ki he kaá.

Na'á na tali atu, "Mālō e lelei."

Na'e talanoa pē 'a Mami mo Kolotina, kae nofo pē 'a Sepela he sea muí, 'o sio ki tu'a he matapāsio'ata 'o e kaá, 'o munomuna pē.

"Ko ho'o lea mai kia maua?" ko e 'eke ange ia 'e Mami mo 'ene tafoki atu ki muí.

Na'e maki'iki'i 'a Sepela, 'o ki'i mā he 'ilo'i 'ene munomuná. "Ikai, ko 'eku fakama'uma'u pē 'e au 'eku lotu tāpuaki'i 'a e me'atokoní he lea faka-Ha'amoá. Ko au 'oku vahe ki ai 'a e lotu 'e taha he uiké ni."

Na‘e ‘ohovale ‘a Mami. “Isa!” ko ia mai ia. “Oku ou ako mo au ‘eku lotu tāpuaki‘i e me‘atokoní he‘eku kalasi efiafi ‘i he lea faka-Ha‘amoá. Tika atu ē?”

“Ē, ‘oku ai ‘eku fakakaukau,” ko Kolotina mai ia. “Fēfē, Sepela, ke ke lau le‘o lahi mai ho‘o lotú. Ako‘i ia ki ho‘o fa‘eé lolotonga ‘etau lele ki ho ‘apiakó.”

Na‘e ongo‘i mā ‘a Sepela, kae tala ange ‘e Mami, “Kātaki mu‘a, Sepela, te u fiefia lahi kapau te ke ako‘i mai ho‘o lotú. ‘E tokoni lahi ia kiate au.”

“Io,” ko Sepela atu ia. “Ko e konga ‘uluakí ‘oku tala mai ke tau kuikui ‘o punou,” ko e fakamatala atu ia ‘a Sepelá. “Uē, ‘oku ‘ikai kau ‘a Kolotina he ‘oku fiema‘u ia ke ‘ā‘ā ke faka‘uli!”

Na‘e kata ‘a Kolotina, “Ko e fakakaukau lelei ia,” pea nau malimali kātoa.

Na'e kamata leva 'a Sepela ke lau 'ene lotú. "Tātou ifo ma tatalo ..."

"Mālie!" ko Kolotina mai ia, he 'osi 'a e lau 'a Sepelá.

"Na'e sai 'aupito," ko Mami atu ia. "Okú ke fu'u loto lahi. Pehē ange mai na'a ku loto lahi pehē."

"Ko e taha ia 'o e lotu 'oku mau ngāue'aki he 'iuniti lea uá. Ko e lotu tāpuaki'i eni 'o e me'atokoní 'oku ou sai'ia taha aí."

Ko e efiafi ko iá he tuku 'a e akó mo e ngāué, na'e teuteu'i 'e Mami 'a e me'atokoni manako taha 'o Sepelá – ko e sapsui. Na'e tokoni ki ai 'a Sepela.

"Mate mai angé 'a e me'a na'e hoko he ngāué he 'aho ní?" ko Mami ange ia, he'ene hifi 'a e fo'i onioni.

"Ko e hā 'a e me'a na'e hokó?" ko e 'eke ange ia 'e Sepelá.

"Na'e kole mai 'a Kolotina ke u fai 'a e lotu he kai ho'ataá he 'aho ako 'emau timí he Falaite uike kaha'ú."

Na'e tala ange 'e Sepela, "Oku sai ke ke fai ia he lea faka-Ha'amoá!"

"Io, na'a ku fakakaukau pehē pē. Ka 'oku ou ki'i manavasi'i 'i he lotu he fu'u kakai tokolahí," ko Mami mai ia. "Ka kapau 'okú ke lava 'e koe 'o fai ia he akó, 'oku totonu ke u lava pē mo au 'o fai ia he ngāué."

'Ohovale pē kuo tafe hifo 'a e lo'imata he fofonga 'o Mami. Na'e ilifia 'a Sepela. "Si'i Mami, ko e hā 'okú ke tangi aí? 'Okú ke manavasi'i lahi he 'ai ke ke lea faka-Ha'amoá?"

Na'e kata 'a Mami mo holoholo'i hono matá, "Ikai, Sepela, 'oku ou tangi au ko e hifi 'o e onioní."

Na'e kata mo Sepela peá na faka'osi 'a e teuteu 'o e me'atokoni efiafi.

Hili e tuku ‘o e me‘atokoní he tēpilé, na‘á na tangutu hifo fakataha leva.

“Tātou ifo ma ta‘alo ...” ko e kamata ia ‘a Mamí.

Na‘á na punou ‘o kuikui, ka na‘e malimali lahi ‘a Sepela. Na‘á ne fakakaukau, “Oku ou ‘ofa lahi he‘eku Mamí. ‘Oku tōtōatu!”

‘I he ‘osi ‘a e kelesí, na‘e ‘eke ange ‘e Mami, “Na‘e fēfē ‘eku lotú?”

“Na‘e sai ‘aupito, Mamí.”

“Pēseti ‘e teau?” ko Mami ange ia. “Na‘e ai ha fehālaaki?”

“Mmm, mahalo pē ko e pēseti ‘e hivehiva.

Ko e ki‘i hala pē ‘e taha. Na‘á ke pehē ‘e koe ‘ta‘alo’ ‘o ‘ikai ko e ‘tatalo’.”

“Oi,” ko Mami ange ia. “Oku ou ‘ilo ko e ‘uhinga ‘o e ‘tataló’ ko e lotu. Ka ko e hā ‘a e ‘uhinga ‘o e ‘ta‘aló?’”

“Ko e ‘uhinga ‘o e ‘ta‘alo’ ko e ‘va‘inga,’ ko e lea fiemālie atu ia ‘a Sepelá. Na‘e ‘ikai ke ne ‘ai ha me‘a ke ongo‘i kovi ai ‘a Mami. Na‘e fu‘u pōlepole ‘aupito ‘a Sepela he‘ene fa‘eé he‘ene ‘alu ki he kalasi efiafí, ke ako ‘a e lea faka-Ha‘amoá. Ko Sepela foki ia ‘oku ‘i he ‘iuniti lea uá he‘ene akó, pea ‘okú na ako fakatou‘osi ‘a e lea faka-Ha‘amoá. ‘Oku mahino kia Sepela ‘oku faingata‘a ange ki he‘ene Mamí ke ako ‘a e lea faka-Ha‘amoá, he ‘oku ‘alu tu‘o taha pē ia he uike ki he kalasí. Ko Sepela ia ‘oku lea faka-Ha‘amoá ia he ‘aho kotoa pē, ko ia ‘oku fakalaka ia ‘ia Mami.

“A ia, na‘á ku pehē ‘e au, tau punou ‘o va‘inga?” ko e ‘eke ange ia ‘e Mamí.

Na‘e kamo atu ‘a Sepela.

Na‘e sio atu ‘a Mami kia Sepela. Pea sio mai ‘a Sepela kia Mami peá na kakata.

“Te u fufulu ‘e au ‘a e ‘ū me‘a ngaahi kaí ka ke faka‘osi ‘e koe ho‘o homueká. ‘E ma‘u ai haku taimi akoako! Pea ka ‘osi ‘eta ngāue ko iá, fēfē ha‘ata toe fe‘auhi ho‘o keimí! ‘Oku ou ongo‘i monū‘ia he poó ni!”

Ko e efiafi kotoa pē, na‘e lotu‘i ‘e Mami ‘ena kai,
kae‘oua kuo pēseti ‘e teau. ‘Ikai ngata pē he tonu ‘a e
fo‘i lea kotoa pē kae toe tonu haohaoa foki ‘ene pu‘akí.

Na‘e toutou vikiviki‘i ia ‘e Sepela, ‘o tokoni ia ke toe
loto lahi ange ‘a Mami.

Na‘e ‘ilo‘i ‘e Sepela ‘oku anga mā ‘ene fa‘eé, ka he
‘ikai ke ta‘ofi ai ia mei he‘ene fai ‘a e lotu kelesí he
ha‘oha‘onga hono kaungāngāue he ngāué.

I he ‘aho Falaité, he hoko ko ia ‘a e taimi ke fai ai ‘a e kai ho‘atā
‘o e ‘aho akó, na‘e tu‘u hake ‘a Kolotina ‘o fakaafe‘i ‘a e tokotaha
kotoa pē ke nau kai ho‘atā fakataha. Na‘e lahi ‘aupito ‘a e ngaahi
me‘akai Pasifika ifó: sapasui, ‘ota, haka siaine, ‘otai, mo e ngaahi
me‘atokoni kehekehe foki.

Ko ‘enau māú pē, pea pehē atu ‘e Kolotina, “Oku ou kole heni
kia Lupe Tasi ke tapuaki‘i ‘a e me‘atokoní ka tau toki ma‘u.”

Na‘e tu‘u hake leva ‘a e fa‘ē ‘a Sepelá. Na‘á ne ongo‘i manavasi‘i!
Na‘e lēlea hono keté pea pakupaku hono mongá. Ka na‘e hangē
‘okú ne fanongo ‘oku fanafana mai ‘a Sepela hono telingá, “Mami,
‘okú ke tōtōatu. Te ke lava pē ‘e koe ‘o fai!”

Na‘á ne kamata leva, “Tātou ifo ma tatalo ...”

Na‘e punou ‘a Kolotina pea pehē foki ki he tokotaha kotoa pea
fai leva ‘e Mami ‘a e tāpuaki‘i ‘o e me‘atokoní – ‘o pēseti ‘e teau!

“Mālō ‘aupito. Tōtōatu,” ko Kolotina ange ia he‘ene fakamālō
ki ai mo vikiviki‘i ia he lea faka-Tongá. “Na‘e sai ‘aupito, Lupe. Tali
mu‘a ke u tala kia Sepela. ‘E fu‘u pōlepole ‘ia koe!”

MINISTRY OF EDUCATION
TE TĀHUHU O TE MĀTAURANGA

education.govt.nz

New Zealand Government

ISBN 978-1-77690-022-0

9 781776 900220